

Előszó

Valamikor – ennek a sorozatnak egyik előszavában – azt írtuk, hogy előszót írni nem könnyű dolog, és ennek okait is kifejtettük. A bajt, persze, csak tetézi, ha sorozatról van szó, mert ha az előszó írói sorba veszik azokat a kérdéseket, amelyekről egy előszóban írni lehetne, rögtön kiderül, hogy ezekről – az épp aktuális írások rövid bemutatásának kivételével – már mind írtak. És ez akkor is így van, ha tudjuk, hogy a kötet, de főképp az előszó, igen kevés olvasó érdeklődését kelti fel, ezért keveseknek tűnne fel az ismétlés. Tehát vélhetően a nélkül ismételhették meg magunkat, hogy ezért bárki is különösképpen meggorrolna ránk. Kaján gondolat, de mentségünkre legyen, hogy egyes írások újraközlésén azért egy percig sem tűnődtünk, bár akkor legalább abban reménykedhettünk volna, hogy a sokadik közlésnél hátha érkezik valami visszajelzés. Persze, az eddigi előszókban a visszajelzések kérdését is érintettük.

Ez nem valami fájdalombeszéd, hogy milyen jók vagyunk, ennek ellenére milyen kevésbé értékelnek. A *Lenyomatok* ötödik számánál igyekszünk levonni néhány következtetést, de úgy tűnik, ebben magunkra maradtunk, mint a költő saját maga köszöntésében. *Magam magam*. Ami csak azért sajnálatos, mert talán jó lenne, ha valaki, valakik – esetleg egy legitim beszélő – tanácsokkal, észrevételekkel segítené mind az egyes írások szerzőit (ha ezek az írások netán az egyetemi műhelyeken kívül születtek volna), mind magát a sorozatot. Olybá tűnik, az általunk oly sokat szidalmazott és oly sokszor elmarasztalt *kontroll nélküliség* helyzetébe kerülünk ezzel a sorozattal mi magunk is. Nem azért hangzanak el ezek a sirámok, mert különösképpen vágynánk arra, hogy külső és belső ellenőrző eljárásokkal kiszorítsanak bennünket, vagy bárkit is a beszélés teréből. Nem is a cenzúrát keressük. Csak azt tartanók egészségesnek, ha bizonyos helyzetekben folyhatna valamiféle vita arról, hogy egy adott szöveg és írója épp jó irányba halad-e, vagy végleg betévedt egy homályos mellékudvarba, ahol a *fény a hálóját lassan emeli*. Igényünk – általánosabb érvennyel – talán nem csak kötetünk szintjén lehet kívánatos, ebben, úgy gondoljuk, mindannyian egyetérthetünk.

A fentebbiek azért is fontosak lehetnek, mert a *Lenyomatok* szerkesztői és a sorozat körül kikristályosodni látszó csapat szerint egy többjelentéses, többszintű folyamatról van szó. Egyik szerzőnk azt mondja írásában, hogy a helyeknek, helyneveknek történetük van, de hogy a történetek maguk is helyek. Az értelemképzés egy konstrukciós folyamat részeként mindig több síkon zajlik, és ebben egyszerre alkotjuk meg a kutatás tárgyát – a hely narratíváit –, az értelmet – a tudomány narratíváját – és végül az ezt szerencsés esetben

egyben tartó etnográfusi narratívát. Erről az értelemképzési folyamatról jelen kötet több írásában is olvashatunk, így jó lenne tudnunk, hogy etnográfusi narratíváinknak – melyekben esetleg mások értelemképzését szálazzuk szét – mennyiben sikerül koherenciát közvetíteniük, legalább önmagukon belül, ha egymás között nem is. Mert a tematikus széttagoltság is a többjelentésességről beszél. Itt van tehát néhány írás, melyek több területet érintenek, és még akkor is több hangot szólaltatnak meg, ha ugyanahhoz az iskolához tartoznak. Az iskolák kapcsán szerelnők azt gondolni, hogy az olvasó velünk együtt úgy gondolja: a narratívakutatás és a csángó tematika valamikor egy hasonló előszóban beharangozott iskolába szerveződése, ha nem is akadálymentes, de biztos utakon halad.

Természetesen, nem csak az általunk az említett két iskolába sorolt írások jelzik a fiatal kutatók elképzeléseit a fontos kérdésekről és azok kutatási megközelítéseiről. Lehet, hogy a szerzők számára szerkesztői önkénynek és teljességgel megalapozatlannak fog tűnni, hogy az írásokat – egy nagyon laza tematikai tömbösítéssel – hová soroltuk be, vagy honnan hagytuk ki. Meglehet, nem jól olvastuk ezeket – ám a többes értelemképzés tán a többes olvasói értelmezést is megengedi.

A kötet tanulmányait előszámlálva talán azzal kellene kezdenünk, hogy felhívjuk a figyelmet újonnan debütáló szerzőinkre. Az első tömb írásait frissen végzett hallgatók jegyzik. A kutatás prérije, az élettörténetek vizsgálata esetükben közös, a célok azonban eltérőek. Bajkó Árpád a gyógyító specialisták élettörténeteinek elemzésével az életpályák mozzanatait, a gyógyítási technikák bemutatása mellett a közösségbeli státusukra is rávilágít. Csergő Melinda egy egyén élettörténetében igyekszik kimutatni és értelmezni azt a tudást, amely szervezi a mindennapi életet. Kolumbán Levente a tértudat létmódját és megélését vizsgálja biografikus keretben.

Kovácsné István Anikó a hagyományteremtés egyéni és közösségi reprezentációs formáit vizsgálja az írott és szóbeli megnyilatkozások tág forrásanyagán keresztül.

A kötet egyik markánsabb tömbje a diskurzuselemzés szándéka alapján körvonalazódik. Ilyés Sándor az erdélyi magyar sajtóban a csángókkal kapcsolatosan megjelenő toposzok, motívumok elemzését végzi el, Peti Lehel pedig a csángómentés szerkezetét, valamint e folyamatnak az identitásépítési stratégiákra gyakorolt hatásait vizsgálja. Plájás Ildikó Zonga az erdélyi dokumentumfilmek gyerek-reprezentációjának vizsgálatára tesz kísérletet a vizuális antropológia módszereivel.

Szabó Á. Töhötöm a gazdasági erőforrások kérdésére összpontosít három erdélyi kistáj szemrevételeivel, Szilágyi Leventének a csedregi cigányok rokon-

sági rendszeréről, háztartás- és családszerkezetéről írott munkája pedig úgy olvasható, mint jelzés arra, hogy a cigány etnikum kutatása is mindig hozzátartozott a Kolozsváron végzett néprajzosok érdeklődési köréhez. E két tanulmányt csak az előző mondat köti össze.

A kötetet végül egy történeti megközelítésű, írásos forrásokkal foglalkozó munkákat összesítő tömb zárja. Bokor Zsuzsa társadalomtörténeti alapvetésű írásában a kolozsvári prostituáltakkal szemben a 20. század elején alkalmazott marginalizációs technikákat elemzi. Ambrus Judit a hivatalos és hatalmi írás-termelés hozadékát, az egyházi anyakönyveket elemzi. Vajda András egy település életterében fellelhető szövegeket – és esetenként történetiségüket is – bemutatva elemzi az írás funkcióit.

*Kész a leltár. És íme a kötet. Hol a szakmaiságot felügyelő kritika? Lehet, hogy ilyen helyzetben nem is várható el semmiféle ellenőrzés?*¹

A szerkesztők

¹ Előszóknk nyomokban József Attila-idézeteket tartalmaz(hat).